11 Νοεμβρίου 2020

Ο Άγιος Νεκτάριος έναντι των αιρέσεων (Μητροπολίτης Νικοπόλεως και Πρεβέζης Μελέτιος Καλαμαράς)

Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες / Άγ. Νεκτάριος Πενταπόλεως / Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες / Ορθοδοξία και Ορθοπραξία

Η στάσις του έναντι των αιρέσεων και των σχισμάτων

Το θέμα της επικοινωνίας με τους μη Ορθοδόξους, με τους αιρετικούς και τους σχισματικούς, είναι σήμερα ένα από τα μείζονα θέματα της Εκκλησίας.

Μερικοί καλλιεργούν μία έντονη δυσπιστία για το κάθε τι, που έχει σχέση με τέτοιου είδους επικοινωνίες. Τις θεωρούν προδοσία. Και απαιτούν την πλήρη διακοπή τους. Άλλοι τις θεωρούν εντολή του Χριστού, ζήτημα γνησιότητος. Τάσεις πολωτικές αναπτύσσονται. Βαρείες κατηγορίες εκτοξεύονται. Και όλοι ζητούν να

τεκμηριώσουν την Ορθότητα των απόψεών τους, με παραπομπές στην πράξη και στις θεολογικές θέσεις των αγίων.

Ο άγιος Νεκτάριος, σαν τέκνο του 20ου αιώνα, σοφός θεολόγος, θεοχαρίτωτος θαυματουργός, έχει γενική αποδοχή, από όλους. Πως έβλεπε τις σχέσεις με τους αιρετικούς; Τι έλεγε γι' αυτές; Ας ιδούμε.

Α'

Επιτρέπεται να έχει η Εκκλησία μας σχέσεις με ετεροδόξους; Πότε; Υπό ποιές περιστάσεις;

Κάποιοι δίνουν την απάντηση: Μόνο, όταν προσέρχωνται εν μετάνοια, όταν δεν προσέρχωνται εν μετάνοια, όταν δεν στρέφωνται προς την Ορθόδοξη Εκκλησία μας, σαν την μία, αγία, ποία πρέπει να είναι η συμπεριφορά μας προς αυτούς; Μία ομολογία; Αρκεί; Αρκεί να την δώσωμε; Και ξεμπλέξαμε;

Ποία είναι η τοποθέτηση του Αγίου Νεκταρίου επάνω στα ερωτήματα αυτά;

1. Στα ερωτήματα αυτά ο άγιος Νεκτάριος δεν μας απαντά με μία συστηματική διαπραγμάτευση του θέματος. Στις ημέρες του δεν είχε ακόμη δημιουργηθή η λεγόμενη οικουμενική κίνηση. Η προβληματική της ήταν άγνωστη. Δεν είχε ακόμη εμφανισθή η πολωτική τάση, που παρατηρείται σήμερα, μεταξύ «Οικουμενιστών» και «αντιοικουμενιστών». Ο άγιος μιλάει παρεμπιπτόντως για το θέμα αυτά στο βιβλίο του Ποιμαντική (Μέρος Γ', τμ. Β' § 3, σελ. 210-211). Πως απαντά;

Απαντά καταφατικά. Απόλυτα, θα ελέγαμε, καταφατικά. Γιατί δεν λέγει απλώς «επιτρέπεται», αλλά χρησιμοποιεί την λέξη: «επιβάλλεται». Και η λέξη

«επιβάλλεται», είναι πολύ πιο έντονη από την λέξη «επιτρέπεται». Η μία αφήνει δικαίωμα επιλογής• η άλλη δεν αφήνει τέτοιο περιθώριο.

Ο άγιος Νεκτάριος λέγει: «Ο επίσκοπος, οφείλει να εμμένει αείποτε (=υπό τις οποιεσδήποτε συνθήκες) στις ηθικές αρχές του Ευαγγελίου». Και σημειώνει εμφαντικά: Τις ηθικές αυτές αρχές του Ευαγγελίου δεν έχει κανένας δικαίωμα, να τις παραβαίνει• ούτε «δήθεν λόγω δογματικών αρχών».

Αναφύεται εύλογα το δικό μας ερώτημα: Μπορούμε λοιπόν να έχωμε σχέσεις με τους ετεροδόξους;

Απαντάει ο άγιος:

«Αι δογματικοί διαφοραί αναφέρονται στο κεφάλαιον της πίστεως». Δεν

επιτρέπεται να περιορίζουν την αγάπη. Γιατί «το δόγμα δεν καταπολεμεί την αγάπην». Δηλαδή η διαφορά δόγματος δεν αίρει, δεν καταργεί, το χρέος της αγάπης. Αντίθετα: Η αγάπη είναι τόσο πλατειά ώστε συγκαταβαίνει «και χαρίζεται» στο μη ορθό δόγμα. Πάντα στέγει. Πάντα υπομένει. Δεν επιτρέπεται το δόγμα, ούτε να καθιστά την αγάπη ανενεργό, ούτε να την αλλοιώνει· ούτε πολύ· ούτε στο ελάχιστο. Η «χωλαίνουσα πίστις των αιρετικών δεν επιτρέπεται ούτε καν να αλλοιώση και να υποβαθμίση το προς αυτούς της αγάπης συναίσθημα», «το χρέος της αγάπης».

2. Μερικοί σύγχρονοί μας δεν συμφωνούν. Έχουν άλλη γνώμη. Λένε:

Ναι. Οφείλουμε να τους αγαπάμε! Και τους αγαπάμε! Και προσευχόμεθα γι' αυτούς! Όμως. Άλλο αγάπη, και άλλο επικοινωνία.

Η τοποθέτηση αυτή, τον άγιο Νεκτάριο δεν τον ευρίσκει σύμφωνο. «Η αγάπη, λέγει, ουδέποτε χάριν δογματικής τινος διαφοράς πρέπον εστι να θυσιάζεται». Πόσο κατηγορηματικός είναι ο άγιος! «Ούτε χάριν δογματικής τινος διαφοράς!». Το χρέος της αγάπης είναι απόλυτο.

Όμως αρκεί η προσευχή από μακριά;

Ο άγιος Νεκτάριος απαντά:

Όχι. Αυτό δεν αρκεί. Όποιος λέγει ότι η αγάπη μπορεί να περιορισθή μόνο στην προσευχή, κάνει λάθος! Και σε επίρρωση, φέρνει σαν παράδειγμα τον Παύλο. Επισημαίνει ότι ο απόστολος Παύλος προσεύχονταν για τους Εβραίους. Και προσεύχονταν για χάρη τους, για τη σωτηρία τους, «ηύχετο μάλιστα ανάθεμα είναι», αλλά και έκανε τα πάντα για χάρη τους. Πάντοτε από αυτούς άρχιζε. Και επιφέρει: Έτσι και «ο επίσκοπος ο μη εργαζόμενος υπέρ των ετεροδόξων υπό ψευδούς κινείται ζήλου και εστερημένος εστίν αγάπης. Όπου αγάπη, εκεί και αλήθεια και φως! Όπου δεν υπάρχει αγάπη ψευδής ο ζήλος και πεπλανημένη η δόξα». Με άλλα λόγια, για τον άγιο Νεκτάριο, εκείνοι που αρνούνται την επικοινωνία με τους αιρετικούς η σχισματικούς, είναι πλανεμένοι και έχουν «ζήλον ου κατ' επίγνωσιν». Τι περισσότερο και τι χειρότερο θα μπορούσε να είχε ειπεί;

3. Συμπέρασμα: Όχι δικό μου (=του γράφοντος), αλλά του αγίου Νεκταρίου:

• «Τα της πίστεως ζητήματα ουδόλως δέον εστι να μειώσι το της αγάπης συναίσθημα».

• Εκείνοι που δεν θέλουν επικοινωνία είναι «διδάσκαλοι μίσους»! Και κατ’ επέκταση «μαθηταί του πονηρού», δηλαδή του διαβόλου.

• «Από την ίδια πηγή δεν εξέρχεται και γλυκύ και πικρό νερό».

• «Από την ίδια καρδιά δεν μπορεί να βγαίνει και αγάπη και μίσος και πάθος!».

• Όποιος έχει αγάπη και διδάσκει την αγάπη, δεν μπορεί να μην αγαπά και τους ετεροδόξους και τους αιρετικούς. Και είναι αδύνατο να μισεί. Γιατί «το πλήρωμα της αγάπης εκδιώκει το μίσος».

Είναι θαυμάσιος ο άγιος Νεκτάριος. Δεν μιλάει ούτε για ιερείς, ούτε για λαϊκούς. Γιατί αυτοί δεν ποιμαίνουν. Αυτοί είναι η συνεργοί εντολοδόχοι (οι ιερείς), η απλώς υπηρετικό προσωπικό που υποβοηθεί τους ποιμένες στο έργο τους (οι λαϊκοί).

Ο επίσκοπος πρέπει να δίδει την κατευθυντήρια αρχή και να εποπτεύει τον διάλογο και την επικοινωνία.

Συμπέρασμα δικό μου.

Το συμπέρασμα αυτό είναι νόμιμο. Για δύο λόγους:

α. γιατί ο,τι ισχύει σαν εντολή Θεού για ένα αρχιερέα, ισχύει και για ολόκληρη την Ιεραρχία της Μιας Εκκλησίας, αφού αυτή έχει χρέος με Συνοδικές αποφάσεις να επιβάλλει την τήρηση του Θείου Νόμου· και

β. γιατί ο άγιος Νεκτάριος εις ο,τι έπραττε προς την κατεύθυνση της αγάπης προς τους αιρετικούς και σχισματικούς, τελικά ανεφέρετο όπως μαρτυρούν πολλές επιστολές του (βλ. Θεοκλήτου Διονυσάτου, Ο άγιος Νεκτάριος ο Θαυματουργός, σελ. 329 εξ.) στον Οικουμενικό Πατριάρχη, παρ’ ότι δεν υπήρξε ποτέ ο άμεσος προκαθήμενός του, για περαιτέρω προώθηση και αξιοποίηση.

4. Αν αυτό ισχύει για τον μεμονωμένο επίσκοπο, σαν χρέος του από τις επιταγές του ηθικού νόμου του Ευαγγελίου, πολύ περισσότερο ισχύει για τις Συνόδους των Τοπικών Εκκλησιών και για την Ορθόδοξη Εκκλησία στο Σύνολό της.

Β’

1. Ο άγιος Νεκτάριος ομιλώντας για το χρέος του επισκόπου να μεριμνά να έχει επικοινωνία με αγάπη για τους ετεροδόξους και σχισματικούς, στην προσπάθειά του να τους επαναφέρει με τον διάλογο στην επίγνωση της αληθείας, υπενθυμίζει με έμφαση ότι στον τομέα αυτό αναπτύσσεται δύο ειδών ζήλος: ο ζήλος «κατ’

επίγνωσιν» και ο ζήλος «ου κατ’ επίγνωσιν». Η τοποθέτηση αυτή του Αγίου μας υπεχρέωσε να αναζητήσωμε στα έργα και να ιδούμε, τι εννοεί.

Και πράγματι στο βιβλίο του «Γνώθι σ’ αυτόν» (κεφ. Ζ § 36, σελ. 179 εξ.) παραθέτει όπως πάντοτε με σαφήνεια, ξεκάθαρα, τις απόψεις του.

2. Ας ιδούμε λοιπόν,

α. ποιός είναι ο κατ’ επίγνωσιν ζηλωτής·

β. ποιός είναι ο «ου κατ’ επίγνωσιν» ζηλωτής.

α. Ποιός είναι ο κατ’ επίγνωση ζηλωτής; Απαντά ο Άγιος.

• «Ο κατ’ επίγνωσιν ζηλωτής, δεν είναι ποτέ, δεν μπορεί να είναι ποτέ, μειωμένης Ορθοδόξου αυτοσυνειδησίας άνθρωπος».

• «Είναι αληθής ένθους της πίστεως λατρευτής και αυστηρός τηρητής του θείου νόμου και των πατρίων παραδόσεων».

• «Διακαίεται από τον πόθον για: διάδοσιν του θείου λόγου, στερέωσιν της πίστεως, ευόδωσιν του έργου της Εκκλησίας, και μείζονα επίδοσιν του θείου κηρύγματος και αποκατάστασιν της βασιλείας του Θεού επί της γης».

Όμως αυτό δεν αρκεί, τονίζει ο άγιος Νεκτάριος. Για να είναι γνήσιος ο ζήλος, οφείλει ο ζηλωτής να «καλλιεργεί και τον έσω άνθρωπον», να είναι Χριστού εικόνα, «εραστής πασών των αρετών».

Και προσθέτει ο Άγιος: Ο αληθινός ζηλωτής:

• «Δεν απαυδά, δεν αποκάμνει, δεν αισθάνεται κάματον, δεν εξαντλείται, δεν δυσθυμεί, αλλά αεί ακμαίος και ζωηρός, εύθυμος και θαρραλέος ορμά προς την εργασίαν».

• «Πυρούται υπό ενθέου ζήλου. Και επιζητεί να επεκτείνει τας ενεργείας του προς πάσαν την ανθρωπότητα».

• Με τι κίνητρο; «Ορμώμενος εξ αγάπης προς τον θεόν και τον πλησίον». Και γι’ αυτό «πράττει τα πάντα μετ’ αγάπης και αυταπαρνήσεως».

• «Ουδέν πράττει το δυνάμενον να φέρει θλίψιν εις τον πλησίον του».

• «Ουδέν εξωθεί αυτόν εις παρεκτροπήν».

• «Χαρακτηριστικά γνωρίσματα του κατ’ επίγνωσιν ζηλωτού: Αγάπη θερμή προς

τον θεόν και τον πλησίον. Πραότης. Ανεξιθρησκεία. Ευεργε-σία. Ευγένεια τρόπων. Είναι ΤΥΠΟΣ ΑΛΗΘΟΥΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ».

Συμπέρασμα.

Τον αληθινό, τον κατ’ επίγνωση ζηλωτή, δεν θα τον εύρεις σε τίποτε σκάρτο!

3. Ποιός είναι ο μη κατ’ επίγνωσιν ζηλωτής; Ο μη κατ’ επίγνωση ζηλωτής έχει κατά τον Άγιό μας, τα εξής χαρακτηριστικά (βλ. Γνώθι σ’ αυτόν κεφ. Ζ , § 36, σελ. 179):

• «Πλανάται στις σκέψεις και στις ενέργειές του». Δηλαδή ούτε σκέπτεται σωστά, ούτε ενεργεί σωστά. Είναι ένας άνθρωπος λάθος.

• «Πράττει τα εναντία προς τας διατάξεις του Θείου Νόμου». Αυτοχαρακτηρίζεται «ζηλωτής» και «φρουρός των πατρικών παραδόσεων». Προφανώς, από υπερεκτίμηση των απόψεών του και της αποστολής του. Χαρακτηρίζει άλλους, εκείνους που δεν συμφωνούν με τις απόψεις του, «προδότες της Ορθοδόξου πίστεως» και «σε δογματικά ζητήματα μειοδότες». Επικρίνει. Και κατακρίνει. Χάριν της Ορθοδόξου Πίστεως. Δηλαδή;

• «Διαπράττει το κακόν, όπως επέλθη το υπ’ αυτού ποθούμενον αγαθόν» (=καταντάει εσωτερικά ιησουίτης).

• «Εύχεται τω θεώ να ρίψη πυρ εξ ουρανού να κατακαύση πάντας τους μη δεχόμενους τας αρχάς και πεποιθήσεις του». Εκφωνούν εναντίον τους αναθέματα!

• «Προς τους ετεροδόξους, μίσος, θυμός, φθόνος, εμπάθεια (=ασφαλώς αυτά δεν είναι ποτέ εκ θεού). Παράλογος επιμονή εν τη προασπίσει των ιδίων φρονημάτων (=πλήρης έλλειψις ταπείνωσης) παράφορος ζήλος προς κατίσχυσιν εν πάσι (=θέλει παντού να του περνάει, να έχει τον τελευταίο λόγο), φιλοδοξία, φιλονικία, έρις, φιλοτάραχον».

Και συμπεραίνει ο άγιος Νεκτάριος: «Ο μη κατ’ επίγνωσιν ζηλωτής είναι άνθρωπος ολέθριος».

Τα αυστηρά αυτά λόγια του γεμάτου ταπείνωση και αγάπη αγίου Νεκταρίου, πρέπει να μας προβληματίζουν όλους. Και να το έχωμε μόνιμο ερώτημα μέσα μας: Μήπως ο ζήλος μου εκτρέπεται σε ζήλον «ου κατ’ επίγνωσιν» και αντί καλού προξενεί κακό; Δοκιμαζέτω έκαστος εαυτόν. Έκαστος τω ιδίω Κυρίω στήκει η πίπτει.

Γ’

1. Τα προλεχθέντα κάνουν να εγείρεται το ερώτημα:

•Μήπως ο άγιος Νεκτάριος είχε καταντήσει (από την πολλή συναισθηματική αγάπη του!) ανεδαφικός και ουτοπικός;

• Μήπως δεν είχε τον πικρό ρεαλισμό της δικής μας πείρας; Γιατί εμείς το βλέπομε, ότι ο διάλογος με την Καθολική Εκκλησία βαδίζει προς πλήρη αποτυχία.

Όχι. Ο άγιος είχε μελετήσει καλά όλα τα συναφή προβλήματα. Και στο βιβλίο του «Περί των αιτίων του Σχίσματος» τ. Α’, σελ. 159-163, καθιερώνει αρχές, που σήμερα για τους διάλογους είναι καταστατικής αξίας.

Ας τις ιδούμε:

Λέγει ο άγιος Νεκτάριος: Οι όροι της ενώσεως (μεταξύ Ορθοδόξου και Λατινικής Δυτικής Εκκλησίας) είναι τοιούτοι, ώστε καθιστώσι την ζητουμένην ένωσιν αδύνατον. Διότι δεν έχουν ουδέν σημείον συναντήσεως. Ζητούσι δε εκάτερα τα μέρη παρά της ετέρας Εκκλησίας, ούτε πλείον ούτε έλαττον την άρνησιν εαυτής, την άρνησιν των θεμελιωδών αρχών, εφ’ ων εδράζεται όλον το οικοδόμημά της.

Εμείς ζητούμε να αρνηθούν οι Καθολικοί το πρωτείο, το αλάθητο, το Φιλιόκβε. Όμως επάνω στα δόγματα αυτά σηρίζεται ολόκληρη η Καθολική Εκκλησία. Αν τα αρνηθούν, αρνούνται την Εκκλησίαν τους εκ θεμελίων κάτι που είναι γι’ αυτούς πολύ δύσκολο, αν μη και αδύνατο!

Ομοίως εκείνοι ζητούν από εμάς να δεχθούμε το πρωτείο και το αλάθητο. Αλλά και εμείς, αν τα δεχθούμε αυτά, αρνούμεθα εκ θεμελίων την Εκκλησία μας, που στηρίζεται στην Συνοδικότητα. Άρα και αυτό είναι αδύνατο να γίνει! Προς τι λοιπόν ο διάλογος;

2. Και προχωρεί ο Άγιος σε μία ακόμη καταστατικής σπουδαιότητος διατύπωση. Λέγει:

«Εν όσω τα μεν κύρια αίτια του χωρισμού μένωσι τα αυτά, αι δε Εκκλησίαι αντέχωνται των εαυτών, η ένωσις είναι αδύνατος. Ίνα θεμελιωθή ένωσις, πρέπει αύτη να στηρίζεται επί των αυτών αρχών (δηλ. να έχουν τα δύο μέρη αποδεχθή τις αυτές θεμελιώδεις αρχές). Άλλως πας κόπος μάταιος».

Τα λόγια αυτά του Αγίου ισχύουν ad hoc για τον διάλογο με τους Καθολικούς. Ασφαλώς τα ίδια ισχύουν και για τον διάλογο με τους Αντιχαλκηδονίους. Αν οι

Αντιχαλκηδόνιοι μένουν στην Εκκλησιαστική τους ταυτότητα, να αρνούνται την Σύνοδο της Χαλκηδόνος, δε είναι πας κόπος μάταιος;

3. Μετά από αυτά δημιουργείται εύλογα το ερώτημα:

Αν οι ετερόδοξοι εμμένουν στην ταυτότητα της Εκκλησίας τους, και συνεπώς, φαίνεται ολοκάθαρα από την αρχή, ότι «πας κόπος μάταιος», τι λόγο υπάρξεως έχουν οι διάλογοι και οι επικοινωνίες με τους ετεροδόξους, αιρετικούς και σχισματικούς;

Ασφαλώς, θα έπρεπε ο άγιος Νεκτάριος να έλεγε: Λάθος. Συγγνώμη, αν είπα κάπου αλλού στα βιβλία μου κάτι διαφορετικό. Όμως δεν το λέγει.

Τι λέγει;

Ο άγιος Νεκτάριος λέγει: «Έστι λίαν πιθανόν, να ελκύση ο επίσκοπος (ο διαχειριζόμενος τον διάλογον) και την εξ εσφαλμένης περιωπής κρίνουσαν δογματικόν τι ζήτημα Εκκλησίαν».

Δηλαδή ο άγιος Νεκτάριος λέγει:

Όσο και αν φαίνεται «αδύνατο» και «κόπος μάταιος» «έστι λίαν πιθανόν». Έτσι δεν ξεκινάει κάθε δραστηριότητα εσωτερικής και εξωτερικής ιεραποστολής; Υπάρχει ποτέ σιγουριά για αποτέλεσμα;

Ο διάλογος έχει ένα σκοπό. Να βοηθήσει την ετερόδοξη η σχισματική «Εκκλησία», να καταλάβει το λάθος της. Γιατί μόνο τότε μπορεί, υπάρχει πιθανότητα, να επανέλθει στην Ορθοδοξία και στην σωτηρία, (αφού η Ορθόδοξη Εκκλησία είναι η Μία Εκκλησία), όχι ένα άτομο μόνο, άλλα ένα σύνολο, μία ολόκληρη «Εκκλησία».

Και αυτός είναι ο υπέρτατος στόχος κάθε ποιμαντικής: Να ελκύσει σύνολα. Σύνολα μεγάλα.

Ο στόχος του αγίου Νεκταρίου είναι καθαρά ποιμαντικός. Αφορά στην σωτηρία. Ο επίσκοπος, η Εκκλησία, εργάζεται μόνο για την σωτηρία. Όχι για τα όποια σχέδια.

Συμπέρασμα:

Η εργασία των ατόμων και της Εκκλησίας (=των ποιμένων) για την σωτηρία, είναι κατά τον απ. Παύλο ένας πόλεμος. Ανέκαθεν στους πολέμους εφάρμοζαν μία τέχνη, που λέγεται στρατηγική. Η στρατηγική είναι μία μεθόδευση ενεργειών. Η καλή μεθόδευση ενεργειών έδωκε σε στρατηγούς περιφανείς νίκες. Η κακή, έγινε αφορμή να διαλυθούν κοσμοκρατορίες.

Το ίδιο ισχύει και για την πνευματική ζωή. Χρειαζόμαστε στρατηγική, καλή μεθόδευση.

Στο Γεροντικό διαβάζομε:

Δύο μοναχοί συναντούν χωριστά ο καθένας, έναν ιερέα των ειδώλων στην έρημο. Ο πρώτος μιλάει δογματικά, όπως τον έβλεπε υπό το πρίσμα του δόγματος, ότι η ειδωλολατρία είναι δαιμονική θρησκεία και οι ιερείς της υπηρέτες του διαβόλου. Του λέει: Αι, αι δαίμον! Που τρέχεις;

Ο άλλος του μιλάει με την χριστιανική καλωσύνη και αγάπη. Του λέει: Σωθείης· σωθείης, καματηρέ!

Αυτό σημαίνει καλή μεθόδευση· καλή στρατηγική.

Ερωτάει με απορία ο ιερέας τον άγιο Μακάριο.

Τι καλό είδες επάνω μου, χριστιανός συ, και μου μιλάς με τόσο καλό τρόπο;

Απαντά ο άγιος:

Βλέπω, ότι εργάζεσαι για την ψυχή σου με ζήλο. Και σε λυπάμαι, γιατί δεν το έχεις καταλάβει, ότι ο κόπος σου θα πάει χαμένος!. . .

Αποτέλεσμα:

• Τα λόγια του πρώτου εξόργισαν τον ιερέα τόσο, που όρμησε επάνω του και τον «εσάπισε» στο ξύλο.

• Τα λόγια του δευτέρου, τον κατένυξαν τόσο, που άφησε την ειδωλολατρία και το επίζηλο αξίωμά του, και έγινε χριστιανός και μοναχός (Αββά Μακαρίου, λθ).

Το «πιστεύω» και των δύο μοναχών ήταν το ίδιο. Ο ένας έκαμε μία άκριτη μετωπική επίθεση εναντίον του ιερέα των ειδώλων. Ο άγιος Μακάριος εφάρμοσε μία στρατηγική· έκαμε μία μεθόδευση. Και εκέρδισε μία μεγάλη νίκη. Εκέρδισε

έναν άνθρωπο. Εκέρδισε τον αδελφό του. Για την αιώνια ζωή.

Ο άγιος απόστολος Ιωάννης «πλήρης ων της αγάπης, πλήρης γέγονε και της θεολογίας».

Και ο άγιος Νεκτάριος, ο άνθρωπος της άνευ όρων, ορίων και προϋποθέσεων αγάπης και καλωσύνης, με την σιγουριά της αγάπης και της γνώσης της αγίας Ορθοδόξου Πίστεως, θεωρούσε χρέος του να έχει επικοινωνία, και ήταν άνετος στην επικοινωνία, με αιρετικούς και σχισματικούς· ποθώντας και επιδιώκοντας την σωτηρία τους. Είχε σωστό κριτήριο. Και σωστό μέτρο. Και έγινε τύπος Ορθοδοξίας και ορθοπραξίας.

Πηγή: agiazoni.gr